

OKUYUCU, KİTAP ve YAZAR ÜSTÜNE

Dr. Abdullah DEMİRTAŞ*

İnsan herşey gibi okumayı öğrenir, okuyucu olur ve hayatı boyunca okumaktan zevk alır. Okuma ise, yüksek bir zihinsel faaliyet olup soyut işaretlere, sembollere manâ verme işidir. Her okuyabilen de okumayı sevip okuduğunu anlatmağa çalışmadıkça iyi bir okuyucu olamaz. Okuyabilen ve okumayı sevenlerin kültürü, düşünce ve duyguları gelişmiştir. Okumayı zevk ve maharet haline getiremeyenler cahil bilinir ki, cehalet ise bir kimse için fakirlikten de kötü bir şeydir. Onun içindir ki, okuyan akıllı bir dost, okumayan ve öğrenmek istemeyen bir cahile daima tercih edilir.

Okuma ihtiyacı ise, insanoğlunun yaratılışı itibariyle üstün bir varlık olup herşeye merak sarması, içinde yaşadığı dünyayı kontrol edip kendi geçmişini, bugününü ve yarınını akıllıca düzene sokmak istemesinden doğar. Kültürlü bir kimse olarak insan daima kültürün bir kuvvet, seviye ve sermaye olduğuna inanır. Okulun, okumanın, okuyup adam olmanın esas sırrının bu yol olduğunu iyi bilir.

Okuyucular ise yaş, eğitim seviyesi, alışkanlık, gaye, zevk ve içinde buldukları imkânları yönünden farklı kişisel özelliklere sahiptirler. Bundan dolayı da okuyucuların okuma ihtiyaçları ve ilgileri daima farklı olup zamanla da değişikliğe uğrar. Bu nedenle, aynı kitabı okuyan okuyucuların değişik manâlar çıkarması, yani her eserin değerinin okuyuculara göre farklı oluşu normaldir. Bizim bir kitaptan ne öğendiğimiz değil, fakat bir eserin okuyana neler atlatmak istediğinin önemi büyüktür. Nitekim, aynı kitabı her okuyuşta değişik anlayışımız bundan doğmaktadır.

Ote yandan, okuyucular da yiyen, içen, uyuyan ve gören birer varlıktır. Öğrenme, hazırlama ve belleme davranışları ile çevrelerine uyum sağlarlar. Birer insan olarak duygulanırlar, hayran olur, neşelenirler, cid-cileşir, acı çekerler. Yaşayan bir kimse olarak, olayların, eşyaların ve sosyal dünyasındaki kendi yerinin farkına varıp benliğini ve kişisel hayat felsefesini oluşturur. Okuyucular okumakla güven hislerini geliştirip hayatın bütün iplerini ellerinde tutarak varolmağa ve mutluluğa erişmeğe çalışırlar.

Yazarlara gelince, onlar da gene bizim gibi birer insan ve diğer insanlar gibi birer okuyucudurlar. Bize benzerler, fark ise, yazarlar kendi kendilerine konuşup düşündüklerini ve duyduklarını serbest ifade ederler. Neyi söylemek istediklerini yazdıktan sonra, sanatkarların eserinden zevk

* KTB Kütüphaneler ve Yayınlar Gn. Md. Daire Bşk.

aldığı gibi, yazarlar da yazdıklarının karşısına geçer, ona bakar, seyrederek, değiştirir ve bundan haz duyar. Yazmak istediği zaman değil, yazma ihtiyacını hissettikleri zaman yazarlar. Bu yönleri ile yazarlar okuyuculardan farklıdır. Kalem ve kâğıtla uğraşırlar. Okuyucuların kendi kendilerine devam ettirdiği bir dinleme konuşma dialoğu, sürekli bir düşünme hayatı varsa, yazarında diğer sanatkarlar gibi beğendiklerini yazarak ortaya koyup duygu ve düşüncelerini herkesle paylaşmak istediği bir dünyası mevcuttur. Söz ve dinleme yerine yazıları ile konuşur. Yazdıklarının beğenilmesini ve kendilerine saygı duyulmasını isterler. Nasıl sanatkarlar resim, müzik ve heykel gibi yeni gerçek görüntülerle yaratıcılık ve yeteneklerinin sırlarını ortaya koyuyorlarsa yazarlarda kendi özgürlüklerini ve hayal güçlerini kendi eserleriyle aksettirmeye çalışırlar. Elbette okuyucuların da özgürlüğü vardır, fakat onların özgürlükleri yazarların duyma ve düşünce dünyaları ile sınırlı olup tamamen veya kısmen yazarın yazdıklarına iştirak edebilirler. Bu sebeple, okuyucular genellikle kendi dünyalarının içinde yaşarlar, ve okuyarak konuşurlar, yazarla dost olurlar ve hattâ sessizce tartışmaya bile girişirler. Okudukları eser sayesinde yazarla yüz yüze gelip onların duygu ve düşünce dünyalarında kendilerini bulmağa çalışırlar.

Kitaplar ise, yazarın ferdî tecrübelerini kendisi veya başkalarıyla yazarak paylaşmak istediği birer yüksek sanat ürünüdürler. Kitabın dilinin ise duvardaki tablolar, işitilen senfoni veya köşebaşındaki bir heykel kadar kuvvetli olmadığı için çoğu zaman iyi anlaşılma ihtimali olabilir. Bu yönü ile resim, müzik, tiyatro ve bale gibi güzel sanatlar çoğunlukla yazarın bıraktığı yerden konuyu ele alıp yüksek ifade güçlerini kullandıklarından daha çok şanslıdır. Hattâ, yazarlara belâgat fırsatı verilmiş olsaydı, belkide kendilerini diğer sanatkarlar gibi daha iyi ifade etme imkânı bulmuş olurlardı. Bununla beraber, kitapların cümle ve paragrafları, yazarların küçük bir zaman alanındaki duygu ve düşüncelerinin çekilmiş birer fotoğrafıdır. Bu yüzden kitaplar, insanoğlunun zaman ve mekân akışındaki duygu ve düşüncelerini yazı ile tescil ettiği en enteresan ve harika bir buluşudur. Onun içindir ki uygarlık dediğimiz şey yazma sanatı ile başlar, onunla büyür ve öncelik kazanır. Kitaplarımızın ve çiçeklerimizimizin çokluğu ve bunları kullandığımız kadar da uygar sayılabiliriz.

Bir bakıma kitaplar bizim hem kölemiz, hem de en sadık dostlarımızdır. İstedığımız müddetce bizi asla bırakmazlar, cebimizde, çantamızda taşır, raf veya herhangi bir yerde istediğimiz kadar saklar, istediğimizde de emrimize amadedirler. İstersek onları tanıdıklarımıza ödünç verebilir veya başka bir yerden ödünç alarakta okuyabiliriz. Kitabın bütünü yutarcasına okuduğumuz gibi parça parça okur, veya sadece gözden bile geçirebiliriz. Bize hiçbir itirazı yoktur, sadece okuyup anlaşılmasını isterler.

Ote yandan bir kitabın ömrü bizimkinden fazla olduğu için ebedilliği vardır. İnsanı sonsuzluğa yönlendirecek güce sahip olduğu gibi, okudukça bilgimizi ve hayalimizi gittikçe genişletir. Okuma sayesinde sonsuzluğun sınırlarını zorlayarak başka dünyaların farkına varır ve derin bir iç rahatlığı duyarak aydınlığa kavuşuruz. Böylelikle, beynimiz yedikçe acıkir, ilgi ve duygularımız yoğunluk kazanarak zaman ve mekânın uçsuz bucaksız derinlik ve bilinmeyen girdaplarında yazarla birlikte zevk alırız. Yazar, kitabı sayesinde bizimle konuşur, biz de onu dinleriz. Onu ya beğenir ya da beğenmeyiz, fakat o daima bizimledir. Bizim gibi insan oldukları için kendi yaşantımızı onunla paylaşır ve bütünleşiriz. Beraber engelleri aşar, kendimizi daha güçlü hissederiz. Bu yüzden kitaplarımız kadar vefalı dostlarımız olup, sevdiğimiz yazarlara da içimizden daima sevgi, hayranlık ve saygı duyarız.

Okuyucu-yazar ikilisi, yazarın yazdıkları ve okuyucunun yazılanlardan anlayabildikleri kadar iletişim kurabilirler. Bununla beraber, her ikisi de aslında birbirlerinden farklıdırlar. Hiçbir zaman bir yazar okuyucusunun asıl ihtiyaçlarına göre yazamadığı gibi, hiçbir okuyucu da yazarın bilgi ve heyecanına tıpatıp katılamaz. Ancak, her ikisinde müşterek paylaştıkları tümde insanı ilgilendiren ortak hususlarda anlaşabilirler. Kişiler veya gruplar arasındaki mesajların doğru anlaşılmasını sağlayıcı iyi bir anlaşma vasıta ve sisteminin henüz mevcut olmaması bu zorluğu daha da çok artırmaktadır. Bu yüzden, tabiidir ki, insanlar kadar farklı mesaj ve anlamların oluşu bizi hiç şaşırtmaz ve yazar okuyucu arasında görüş farkları da normal karşılanır.

Netice de, okuyucu, yazar ve kitap ilişkisini birbirlerinden farklı düşünemeyeceğimiz gibi, bunların özellikleri ve yaşamımıza etkileri yönünden ayrı ayrı tanımaya daha çok ihtiyacımız vardır. Seversek okuruz, hatâ yazarız ve sonunda sevgilerimizin en tutkun olanların birisinde, kitap sevgisinde birleşiriz. Çünkü, kültürlü ve eğitilmiş yaşamımızın manâsını ancak böylelikle koruyabiliriz.